

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

ג.

עין משפט
נר מצוה

הגלגל היינו שן שפעמים מגולה ופעמים מכוסה וכתיב ציה יבער. לישנא אחרינא גלגל זה רעי שהשן מצערת למחלל ונעשית גלגל כמו גלגל אדם וגלגל בהמה: אידי ואידי. ושלח וביעור תריוויו אשן ושלח אמת לחיוביה היכא דלא שאלנה ערוגה וסופו לחזור וללמנוח

אכל לא כתחלה וביעור היינו היכא דמכליא קרנא דמשמע וביעור שזכר לגמרי. *ואי קשיא היכא מצי למימר אידי ואידי אשן הא דמכליא קרנא דלא מכליא דלחייקא וכ"ש היכא דמכליא תריץ אי מהאי קרנא הא האי אמי להיכא דמכליא אכל לא מכליא לא הלכך איכא למימר ודאי אידי ואידי אשן אי לא דכתב רחמנא משלחי רגל השור: מה רגל לא שנה כו'. דהא לא כתיב ציה ובער: מה שן לא שנה כו'. דהא לא כתיב ציה ושלח: או הא או הא או רגל משום דהויקא מצוי. אכל שן לא: או שן משום דיש הנאה להויקא. אכל רגל לא: מכדי. שן ורגל שקולין הן שאין זה חמור מזה שהרי צניניהם יש בהן ז' חמור: ויבאו שניהם. מושלת: דמי מנייהו מפקת. דלא ליתי מנייהו הא שניהן שוין: אינטיק. ליה ובער דאי מפקת מושלת הוה אמינא הני מילי היכא דשלחי איהו ציונה לרעות צדשה חזירו אכל אולא ממילא לא: קמ"ג. ובער וכוין דנקפא לן שן דממילא מוועבר אמיא רגל וילפה מנייהו: נספחיה ציונה להנאפה. והפילמו או טינפה פירות להנאפה * שנתגלגלה עליהן כדרך סוסים ותמורים דהיינו דומיא דשן שיש הנאה להויקא: ומאי שנה שן. מהנך דקא מוקמת מילתיה דרצ פפא צמולדה דשן ורגל: כל היק דרך הליוך שלא ציונה היה מולדה דרגל דהויקא מצוי ואין כוונתו להויקא: וצניניה. שנדבוק כלים צניניה: וגררתן ושצרתן: מאי שנה רגל. דמיטיב דהיק מצוי כו': אכל עשרה. צור עמוק * טפחים היינו אכל דצחק דרכו להמית: וזה אכל לנוקין. דאם נפל שור צבור תשעה ומת פטור צעל הצור ואם הווק חייב ואכל הוא דהא מיוקא דקרא נפקא מדתכתיב והמת יהיה לו דמשמע צור עשרה דבר מקטיל הוא חייב צמימת השור הא ציר מהכי צמימת לא חייב הא צניקין מתחייב. לישנא אחרינא סוף סוף זה אכל למיתה וזה אכל לנוקין דמי היכי דנפיק לן מקרא צור עשרה למיתה נפקא לן צור ט' לנוקין דכתיב * ונפל שמה שור או חמור משמע צין מת וצין הווק צעל הצור ישלם ומיהו אם מת השור אמור רצון צבור תשעה פטור דלא מתמת הצור מת דאין צו כדי להמית אכל הווק חייב צבור תשעה צר נוקין הוא: אצנו או סכינו שהניחו

צורשם הרצים. ונתקלו בהן צני אדם והויקא להס: דאפקרינהו. שהפיקין ונתנו צנישם הרצים: צין לרצ צין לשמואל. דפליגי צפיק המנית את הסך (לקמן דף כח:): היינו צור. דתרווייהו אמרו כל תקלה שהפקיר נפקא לן מצור דחייב כי היכי צבור חיוצא ציה"ר היא דהוי הפקר דלאמרין לקמן צפ' שור שנגח את הפרה (דף מט: ג) שעל

הא דאמרי מכליא קרנא. פ"ה שחת שעתיד ללמנוח אכל לא כתחלה וקשה והא מכליא קרנא שגם הצעלים הם יכולים לקצור אלא וי"ל שטנפה פירות להנאפה מכל מקום קרי ליה לקמן לטניפה פירות להנאפה מולדה כיון דפסטיה דקרא איירי באכילה דמכליא קרנא: * והא דמכליא קרנא. ואי"ל ולכתוב

רחמנא ושלח ולא צני וביעור ויש לומר דהוה אמינא דוקא דשילת שלוחו דלנקמן: דרומיא דרגל. ואי"ל ונימא איפכא דהא דמקשינן לחומרא הני"מ באיסורא אכל צמנונה לא ואומר ר"ת דמדה היא צמורה לא שנה באיסורא ול"ש צמנונה: וישן בהמות אשלה במ. אע"ג דלאמרין צעלנא [בפסרי פרשת האזינו] צהמות שיש להן ארס כנחש ונזשכות וממיתות דהוי נשיכה שהיא מולדה דקין מכל מקום איירי נמי צמיות רעות שדרסו ואכלו להנאפתן דמתרגמינן וכן צהמות וכן דמיה צרא ומיה צכלל צהמה:

איצטריך ס"ד אמינא ה"מ דיבא דשלה שחוח. ואי"ל תיקשי השתא הא דפרקי לעיל טעמא דכתב רחמנא לאשר יבער הגלגל הא לאו הכי צמאי מוקמת והשתא ליכא לשנויי דלעיל וי"ל דה"ק צמרינא דאלו לא נאמר ושלח הוה מפיקין מכלאש יבער הגלגל וכי האי גוונא איכא צריש אחיה נשך (צ"ב דף טז סא):

א' בתיב וט' בתיב. תימה דצ"כ הפרה (לקמן דף י: וס) מן מה צור יש צו כדי להמית עשרה פ' צקונט' דסתם צור יש צו * אי"ל * כתיב ועוד קשה דהכל דריש מוהמת יהיה לו ועוד דצמנון פריך סוף סוף זה אכל למיתה וזה אכל לנוקין ופ' הקונט' דנפל שמה שור משמע צין מת צין הווק אי"ל דרשין שור ולא צין פריך לו ליה למעט נמי אדם מנוקין ע"כ נראה לפרש דסתם צור עמוק הרצה וצריכי צור והמת יהיה לו דאי לא כתיב צור הוה אמינא כל דקטיל ואפילו אין צו כדי להמית ואי כתיב צור הוה אמינא דוקא צור ולא שית ומערה דגזירת הכתוב הוא ולהכי איצטריך תריוויו והכי פריך לו ט' כתיב ולא * כתיב צדיד ומסיק סוף סוף זה אכל למיתה וזה אכל לנוקין פירוש כיון דצור * לא כתיב צדיד אלא מפסיק מסביר מוהמת יהיה לו דצניקין כדי להמית וקיס להו לרצון דהיינו צור * צור ט' נמי הוי סביר דהוי אכל לנוקין כיון דיש צו כדי להיק ומכל מקום לא ממעטינן צור מנוקין דקרא דונפל שמה שור לא איירי אלא צבור * וצירושלמי דריש דהוה ליה למיכתב כי יפתח איש כי יכרה איש צור למה כתיב צור צור אלא חד צור למיתה וחד צור לנוקין ומכל מקום לא ממעטינן אדם

מנוקי' דקרא דונפל לא ממעט אלא אמיא דכתיב צקרא צדיד דהיינו צור עשר ולא אימורא: * ב"ר אביי ב"ר אשמואלא היינו בדר. ואי"ל הא רב צית ליה לקמן (דף י:): צור שצריצמו מורה להכליל ולא לחבטו וי"ל דהמת משום דקרקע עולם הויקמו אכל הכא צצטא דידיה הוא: משורו עסקי כרייה ופתיחה צא לו אף כל תקלה שהפקירה חייב: א

ומת חייב, פחות מ' טפחים חייב בנזיקין ולא במיתה. ותריוויה אבות ניהו, זה אב למיתה וזה אב לנוקין. ומה שאמר ר' אבהו, אבנו סכינו ומשאו שהניחו ברשות הרבים. ואמרי' היכי דמי א דאפקרינהו בין לרב ובין לשמואל היינו בדר כו'. חילוקת רב ושמואל בפי' המניח את הכי הלכה נשברה כדר כו'.

לרבות אמת מן ולמנוח האחר, אי אפשר לך אלא לרבות את שנין. הוה אמינא דאפי' דמרת לתריוויה הוה אמינא לעולם אינו חייב אלא אם שולחיה הוא ואכלה, אבל אם הלכה מעצמה ואכלה לא. קמ"ל ובער בין שולחה ובין הלכה מעצמה.

בא א (מ"י) פ"ג מהל' מקי (מנון) סנה עשין סו טו"ש ח"מ ס' שאל ספי' א: בב ב מ"י שם פ"א הל' י סנה שם טו"ש ח"מ שם: בג ג מ"י שם ופ"ב שם הל' ב סנה שם טו"ש ח"מ שם ופ"ב שם טו"ש ח"מ שם: בד ד מ"י שם סנה שם טו"ש ח"מ שם: בה ה מ"י שם פ"א הל' י טו"ש שם ופ"ב שם טו"ש ח"מ שם: בו ו מ"י פ"ג שם הל' י סנה שם טו"ש ח"מ שם: בז ז מ"י פ"ג שם הל' ג סנה שם טו"ש ח"מ שם: ח ח"מ שם טו"ש ח"מ שם:

תורה אור השלם
1. כי יבער איש שדה או קרם ושלח את בעירו ובער בשדה אחר מיטב וצדו ומוטב ברמז ישלח: שמות כב ד
2. לכן חגיזי מביא קצה אל בית ירבעם והכרתי לירבעם משותין בקיר צצור וצצור בקיראל ובערתי אחרי בית ירבעם באשר יבער והגלגל עד תהום.
מלכים א יד י
3. אשריכם ורעי על כל קרם משחיתו רגל השור והחמור: ושעיהו לב כ
4. מור רעב ולחמי רשף וקטב מורירי וטין בהמות: אשלה במ עם חמת ודלי עפר: דברים לב כד
5. בעל הצור ושלם כסף ושיבי לבקלי ודמתי ידיה: שמות לא כד

רבינו חננאל (המשך)
כיצד בו בהחלת שחיטת קריש מה הפרט מפורש דבר השטין צפון וישנו בהטאות הנפמיות. שחיטה וקבלה אין הולכה ודוקיה לא. איכא למימר הכי ואיכא למימ' הכי שקול הוא יבאור שניהם. ס"א מכדי שקל הוא. טוב גרסי' בפי' הכל מעריקין דבר אחר נפשות להביא מנוול ומוכי שחין. והא אפיקתיה להנך, הנך לא צריכי קרא מאי טעמ' שקול הוא ויבאור כולן כי צאצריך למנוול ומוכי שחין. ותולדה דשן כל שיש לכהנה הנאה בהויקא, כיון נתחככה בכוחה להנאפה וטינפה פירות הלהנאפה. פ"ה אילולי משעשתה לפיכך חייב מפי' שנתנת. ודחי' נמי דברא ואמרי' תולדה דשן כשן. כי קאמר רב פפא בתולדה דרגל. תולדה דרגל כל דבר שהויקא מצוי ואין כוונתה להויקא, כיון הויקה בגופה דרך הילוכה לא בשערה דרך הילוכה. ודחי' נמי להא ואמי כי קאמי' אתולדה דברא, וילפין מן והמת יהיה לו וקיס להו לרצון ד"י טפחים עברו מיתה ט' טפחים לא עברו מיתה. פ"ה בור הוא עמוק * טפחים ונפל שמה שור